

Paradiset där inget är som det ska

- En reseberättelse från Panama

Efter en kall dusch, snabbkaffe och flingor stiger jag in i hissen och tittar på mig själv med en funderande blick i spegeln på vägen ner. Ser jag ut som en rik amerikan? Har jag några värdesaker i fickorna? Nej, jag ska nog klara mig utan att bli rånad idag också. För säkerhets skull sätter jag på mig mitt allvarliga ansikte så att jag inte ser vilsen ut, men redan utanför entrén lyckas två femåriga tjejer sätta ett stort leende på mina läppar genom att säga; *Hola grande! Comes mucho?* Skrattande svarar jag: *Ja, mycket mjölk!* Vem försöker jag lura? Människorna här är ju underbara.

När jag närmar mig huvudgatan känner jag hur luftkvalitén försämras och det svider till i ögonen då en buss, så kallad Diablo Rojo, en Röd Djävul, passerar. Röken är nästan becksvart.

I Panama finns färre cyklar än kasinon och lokaltrafiken är ett skämt, samtidigt är det faktiskt det enda landet i Centralamerika där regeringen investerar i att förbättra den. De bygger en tunnelbana och några nya Volvobussar rullar redan på gatorna.

En Diablo Rojo svänger in på busshållplatsen, med en ung pojke hängandes ut genom dörren. *Rio Carter, Centro comercial los Andes, San Miguelito!!!* Skriker han med hes röst. Jag har tur idag, man vet aldrig när bussarna kommer eftersom de inte går efter någon tidtabell. Varje buss ägs av chauffören, han bestämmer hur fort han kör, var han kör, hur många som får plats i bussen och om du får stiga av eller inte.

Bussen stannar aldrig riktigt utan jag får springa och hoppa upp medan han kör förbi långsamt. Väl inne omges jag av skön Reggaeton på högsta volym och ett par förvånade ögon, som om de aldrig sett en vit man på bussen förut. Efter att hukande passerat fyra fulla säten och ett trasigt tränger jag mig in på ett litet säte vilket obekvämt påminner mig om att de varit amerikanska skolbussar 30 år tidigare och därför anpassade för barn. Att åka till jobbet tar ungefär en halvtimme om det inte är trafikstockning och trots att färden oftast inte är särskilt bekväm trivs jag med den smått lyriska stämningen ombord.

Jag anländer till jobbet halvsvettig och ett par minuter sen. Då jag öppnar dörren ser jag att alla står samlade på fabriksgolvet i bön. Ibland då chefen tycker att det behövs håller hon ett religiöst morgontal där hon upprepar mantran som *"må gud skydda alla som jobbar vid maskinerna"* och *"må herren Kristus ge oss och våra nära frid och mat för att mätta vår hunger"*. Eftersom jag inte är religiös själv framstår det som en främmande ritual, men jag förstår ändå känslan av säkerhet arbetarna känner och ställer mig även denna gång snällt med huvudet nedsänkt i respekt i utkanten av gruppen.

Företaget jag jobbade på är ett dotterföretag till det mest framgångsrika och kända fastighetsföretaget i hela Panama, Empresas Bern. Dotterföretaget, Ardeco designar, tillverkar och installerar exklusiva trämöbler för majoriteten av deras hotell och även andra fastigheter. Cirka 40 personer jobbar på fabriksgolvet och 10 i kontorslandskapet.

Bola Ocho och Junior dunkar mig i ryggen och vi knockar nävar så fort bönestunden är över. Bola Ocho kallas så eftersom han är svart och bra på biljard. Junior kallas helt enkelt så för att han ser ut som Bola Ocho fast mindre. *Que xopa fulo!?* utbrister Junior, vilket kan översättas till ”hur är läget viting?!”. *Todo bien y tú?* säger jag och får till svar att allt är ”pretty”. De blandar in ganska många engelska ord med konstigt uttal i språket, vilket är förvirrande och mycket lustigt om man som jag lärt sig spanska i Spanien.

När jag jobbade på fabriksgolvet en vecka lärde jag känna de lågavlönade arbetarna bättre. Till en början kände jag mig väldigt osäker och deras dialekt var svår att förstå, men alla var otroligt vänliga och de fick mig så småningom att känna mig välkommen. Ett bra exempel är frasen ”que xopa fulo?” som jag tolkade som ”que sopa culo?”, det vill säga ”vilken soppa rövhål?”. Att ”que xopa?” betydde ”hur är läget?” förstod jag ganska snabbt, men jag tyckte fortfarande det var ovänligt av dem att kalla mig rövhål fast de knappt kände mig alls. I efterhand är det bara en kul händelse och jag är glad att jag inte tog allt för illa upp eller sa något förolämpande tillbaka. I övrigt är de väldigt fria med vad de kallar varandra här och de tar aldrig illa upp; lilla tjockis, neger, kines och flera sexuellt förolämpande ord som inte är lämpliga att nämna här hör till vanligheterna, något som aldrig skulle vara accepterat på en svensk arbetsplats.

Efter två timmars jobb på kontoret är det kafferast.

Man skulle kunna tro att kaffet skulle vara av världskvalitet här eftersom Panama gränsar till Colombia, kaffets hemland. Tyvärr är inte så fallet, kaffet smakar av låg kvalitet och en tredjedel av koppen är sump. Koffeinmissbrukare som jag är dricker jag ändå flera koppar om dagen.

Som vanligt sätter mig med några av de yngre arbetarna och försöker konversera på bristfällig spanska. De retas för att jag inte har socker i kaffet och bjuder mig på en liten matbit. Jag vet att de lever fattigt, men ändå vill de alltid dela med sig. Till en början avböjde jag deras erbjudanden, men då jag såg att de tog illa upp började jag ta emot tortillas och karameller, om än så lite som möjligt, mest för att visa min tacksamhet.

Mitt jobb bestod till en början utav att följa och lära från olika medarbetare, mycket eftersom chefen inte riktigt visste var hon skulle placera mig. Efter en månad då jag sett det mesta tog jag initiativ och föreslog själv vad jag ville och kunde göra. Det resulterade i att jag fick göra en stor designstudie med bas i vad jag lärt mig på universitetet i Linköping. Jobbet var utvecklande och utmanande, speciellt eftersom all kommunikation skedde på spanska.

Då rasten är slut missar jag nästan lastbilen till ett utav hotellen där jag ska jobba resten av dagen. Kollegorna hejar in mig då jag springer och hoppar upp baktill på lastbilen,

eftersom det redan var fullt i framsätet. Jag och arbetarna sitter bland möbler och frigolit i nästan två timmar, med en snitthastighet på fyra kilometer i timmen och ett trummande regn som blöter ner de som sitter närmast lastluckan. Det visar sig vara värt mödan då jag får äta gratis lunch med min uppklädda tyska IAESTE-kompis, gör framsteg med utskrivningen utav enkäterna för min undersökning och dessutom kan sluta jobbet lite tidigare än normalt.

Nästan varje dag gör vi något tillsammans i gruppen bestående av IAESTE-studenter, panamanska vänner och andra utlänningar. Eftersom jobben begränsar oss på vardagarna gör vi ofta resor på helgerna till allt ifrån bergsbyar och paradisoar till närliggande djungelstråk. Naturen här är fantastisk och jag har sett både vilda delfiner och apor. Det som får mig att bli arg är att de inte tar hand om det fantastiska de har. Exploatering och nedskräpning gör det svårt att hitta den typ av orörd natur som finns i Sverige.

IAESTE: En av mina första helger spenderades i San Blas, en skärgård bestående av tusentals pyttesmå öar. Det sägs att om man googlar ordet "paradis" är det en stor chans att bilderna du hittar faktiskt är från San Blas och det är inget som förvånar mig efter att ha varit där.

Ikväll är planen att ta det lugnt hemma hos en vän från Chile. Hon bor i ett av de rikare områdena och har en terrass med en pool för alla hyresgäster. Mitt ibland alla skyskraporna ligger ett slumområde där två av hennes vänner redan blivit rånade, vilket såklart är fruktansvärt, men slumområdet gör även att man från terrassen har en utmärkt utsikt över stadens centrum som påminner om bilder från centrala Manhattan.

Panama har en våldsam historia som få här pratar om. Sanktioner och inte minst USAs invasion 1989 försatte tusentals personer i fattigdom och hemlöshet. Med jämna mellanrum mördas personer och har du inte alltid en kopia på passet och pass-stämpeln med dig kan du bli tvungen att muta en eller annan korrupt polisman. Mycket på grund av kanalen växer Panamas ekonomi snabbt idag och en stor minoritet extremt rika personer gör de sociala skillnaderna här mer än påtagliga.

En kväll som denna, då man äter hämpizza vid poolkanten med ljudet av polissirener i bakgrunden framstår Sverige som väldigt mediokert, kallt och känslolöst.

2a pris 2011 års essätävling – IAESTE Sverige

De frågar mig här om jag kommer tillbaka till Panama i framtiden, en fråga som jag inte kan ge ett direkt svar på. Kanske är kontrasterna och orättvisan för stor här för min smak, värmen lite för fuktig och livstakten väl snabb. Däremot tror jag kommer sakna livligheten, humorn och alla de underbara minnen och vänner som jag fick i paradiset där inget är som det ska.

Oskar Mikaelsson, Linköpings universitet
Praktikant i Panama 2011

